

Klich-a, Polska terminologja chrześcijańska, Poznanj 1927. Kod nas Hrvata nalazimo u tom pogledu samo djelomične pokušaje u različitim raspravama filologa Miklošića, Jagića, Skoka i drugih, ali cjelovitog djela na tom polju još do sada nismo imali.

S obzirom na sadržaj pisac izlaže najprije u Uvodu nekoliko općenitih napomena o utjecaju kršćanstva na stvaranje posebne terminologije u jezicima pokrštenih naroda, kod čega je igrao važnu ulogu ponajviše duh semitskih jezika: hebrejskog i aramejskog, a po tom grčkog helenističkog.

Što se tiče sustava obradbe, pisac reda pojmove abecednim redom. Kod glavnoga termina označuje osnovno značenje riječi, objašnjajući najprije njezino grčko etimološko značenje, zatim historijat, kojim je putem riječ došla u naš jezik, da li je u našem jeziku izmijenila svoje prvotno značenje ili dobila još kakvo novo, da li se još danas upotrebljava, ili je zamijenjena kojom drugom ili novom riječju. Svagdje navodi pisac potvrdu iz naših starijih i novijih pisaca, bilo beletrističke, poučne ili naučne literature. Na kraju je dodano kazalo grčkih riječi.

Osobito je zanimljivo zapažati, kako su mnoge riječi u pučkom govoru deformirale svoj prvotni oblik, jer nam to otkriva mnoge zakone promjena u jezičkoj fonologiji.

Ne zalazeći u potankosti možda ne će biti na odmet da stavim samo dvije tri opaske. Na str. 132 dolazi riječ »koljivo«, koju pisac objašnjava grčkom riječju *κόλυβα* (od *κόλυβον*) = kuhano žito. Čini se, da ova riječ nije originalno grčkog, nego hebrejskog podrijetla, gdje postoji imenica: *קֶמֶחַ* ili *קֶמֶחָ* = prženo žito; od istoga korjena ima i arapska imenica »kalijat« s istim značenjem. Vjerojatno je dakle, da je iz semitskih jezika primljena kasnije u grčki, a odatle je došla k pravoslavnima. Na istoj stranici (132) dolazi riječ »kondak«, objašnjena prema grčkom *κοντάκιον* od koje nije daleko latinska riječ »canticum«. Na str. 190 govori se o riječi »sakos«. Ova dolazi ne samo u grčkom, nego i u hebrejskom *סַק* = opora haljina od dlake cilicijskih koza, pa se zato latinski naziva »cilicium«. Kod objašnjavanja riječi »pentekosti« (str. 174 s) moglo se spomenuti i slovenački izraz »binkošti«, a u nekim krajevima na hrvatsko-slovenskoj međi hrv. Zagorja »finkošte«. Pod slovom F možda bi se mogla spomenuti i riječ »filetizam«, koja se čuje u novijoj teološko-filozofskoj literaturi (od korjena *φιλιώ* i *ἔθος* za sklonost prilagođivanja crkvenog života narodnim običajima, svojstvena u pravoslavnim crkvama.

Knjiga će dobro doći filolozima, bogoslovima i svećenicima, pa je toplo preporučujemo.

Dr. J. O.

A. M. van der Mensbrugge: **Anakephalosis La Recapitulation: Uspostava (svoga u Kristu)**. 128 strana u maloj osmini, Gand. Belgique, Cour du Prince 5; tiskano kao rukopis u vlastitoj nakladi 1940., 12 fran. belg. Poštanski ček pisčev: Gand 154, 125.

Pisac, ugledni član oksfordskoga sveučilišta, nadovezuje na naslov svoga spisa motto iz istog izvora: »da (Bog) opet sve sjedini u Kristu, što je na nebesima i na zemlji« (Ef. 1, 10).

Ova je »uspostava ili obnova svega« u Kristu po riječima autorovim samo jedan esej ili pokušaj; ujedno je odgovor na teoriju o rasi i krvi. U tom smislu pisac želi, da bogoslovnim načinom dokaže mogućnost spasenja kod neznabožaca.

U uvodu o budućoj bogosloviji M. osvrće se u optimističnom smislu na mnogostruki napredak moderne dogmatike prema tradicionalnom načelu svetog Vincencija Lerinskog. U pozitivnom i biblijskom bogoslovlju otvaraju nam se sve više zlatni rudokopi, koji silno promiču komparativnu znanost religija i direktni dodir naših statičkih dogmi s misijskim problemom te istočnim i protestanskim bogoslovljem, osobito s onim, koje se zaustavlja kod Bellarminovih kontroverzija.

Sam Pijo XI. traži od nas, da produbimo bogoslovlje nesjedinjenih crkava i da privedemo zapadnjake, kako bi se još više okoristili dokumentima istočnih crkava: spisima »Otaca i Naučitelja, liturgijskim tekstovima, saborskim aktima i drugim teološkim vrelima kršćanskoga Istoka«. I nauka o sakramentima kod nesjedinjenih istočnjaka ima se uz druga 24 pitanja redovito obraditi u sjemeništima i na sveučilištima. Koliko bi poseban traktat o Crkvi mogao prosvjetliti istočne kršćane nesamo o nepogrešivosti papinoj, već i o svim drugim pitanjima, što ih vatikanski sabor radi ratnih neprilika nije mogao definirati.

Na novim misijskim sastancima pitanje o vjeri i spasenju neznabožaca ponovno se postavljalo. Autor želi ukratko odgovoriti na to pitanje, da prema teologiji protumači, kako pogani mogu doći do spasenja. U tu je svrhu napose izradio svoju shemu. Pošto je prikazao aktualno stanje toga pitanja, predlaže svoju dvostruku tezu:

a) Moguće je, da se neznabožac spasi; a mi se oslanjamo na Pavlovu uspostavu svega u Kristu, da dokažemo to kao realnu činjenicu.

b) Treba nam misionarskog rada, da »uspostavimo« socijalnu svetost u svijetu po Crkvi.

Predhodne pojmove »neznabošci« i »isticanje spasenja« tumači pisac na str. 25—40.

Razvijajući svoju tezu ispituje kao bogoslov sredstva spasenja za neznabošce. Najprije ističe, kako se spasenje neznabožaca čini nemogućim prema analogiji s narodima u Starom Zavjetu. Na to nadovezuje svoju 2. propoziciju: Bog ipak hoće spasenje svih ljudi, kako to dokazuju Sv. Pismo i dogmatski razlozi. Prema 3. propoziciji Krist je uspostavljen kao glava svemu stvorenju. I on je tu vlast faktično opet preuzeo utjelovljenjem i smrću svojom. Tu se poređuju plan Božji kod stvorenja i aktualni historijski plan. 4. propozicija glasi: Spasenje je neznabožaca moguće. Navode se naravna i vrhunaravna sredstva, pa i zapreke i istočni i akuelni grijeh uz pozitivna sredstva (individualna naknada i Kristova naknada za sve). Pri koncu ističe se urgentna potreba misija, širenje vjere da neznabošcima olakšamo i osiguramo spasenje, da se uspostavi kraljevstvo Kristovo i da se ustali sveopća socijalna svetost.

I. P. Bock D. I.